Portal BHP .pl

Czynniki rakotwórcze, mutagenne, reprotoksyczne

wybrane zagadnienia organizacji pracy

Portal BHP.pl

Od 2009 r. wspieramy pracowników służby BHP
w ich rozwoju zawodowym i codziennej pracy

BEZPŁATNE KONTO TESTOWE
48 h dostępu do zasobów portalu

Zeskanuj
i przetestuj
BEZPŁATNIE

szkolenia wideo
webinaria i konferencje

około 100 ocen
ryzyka zawodowego
i list kontrolnych bhp

poradnia konsultacje e-mailowe
indywidualne odpowiedzi
ekspertów w ciągu 48 h

ponad 300 wzorów
dokumentów,
instrukcji
i ocen ryzyka

alert prawny
po każdej ważnej
zmianie prawnej

e-letter raz w tygodniu
przegląd najnowszych porad
i aktualności

ponad 100 materiałów szkoleniowych
prezentacji, filmów, testów,
ćwiczeń i gier

ponad 4000
porad, analiz
i dobrych praktyk

Jesteś zainteresowany stałym dostępem?
Zadzwoń do nas lub sprawdź ofertę na stronie www.portalbhp.pl

Nasi konsultanci dopasują najlepszą ofertę dla Ciebie.

Korzystaj wygodnie z wiedzy, gdziekolwiek jesteś! Centrum Obsługi Klienta: 22 518 29 29

Czynniki rakotwórcze, mutagenne, reprotoksyczne – wybrane zagadnienia organizacji pracy
Copyright © Warszawa 2026 by Wiedza i Praktyka sp. z o.o.

Autor: Sebastian Kryczka
Redakcja merytoryczna: Marek Kalman
Korekta: Zespół
Koordynator produkcji: Mariusz Jezierski
Koordynator projektów wydawniczych: Anna Jagodzińska
Content & Publishing Leader: Marta Grabowska-Peda

Projekt graficzny okładki: Agnieszka Makowska
Zdjęcie na okładce: Freepick
Skład i łamanie: Agnieszka Makowska

Wydanie I
Stan prawny: czerwiec 2026 r.
ISBN: 978-83-8409-835-6
Kod produktu: 1BF0165

Wydawca:
Wiedza i Praktyka sp. z o.o.
03-918 Warszawa, ul. Łotewska 9a
tel. 22 518 29 29, faks 22 617 60 10
www.wip.pl

Publikacja uwzględnia stan prawny obowiązujący na dzień 1 czerwca 2026r.

Niniejsza publikacja oraz wszystkie zawarte w niej teksty, grafiki i materiały są chronione prawem autorskim. Żadna część tego e-booka nie może być reprodukowana, przechowywana w systemach wyszukiwania lub transmitowana w jakiejkolwiek formie i jakimikolwiek środkami – elektronicznymi, mechanicznymi, kopiowania, nagrywania lub innymi – bez uprzedniej pisemnej zgody Redakcji.

Zakaz ten nie dotyczy cytowania ww. materiałów w granicach dozwolonego użytku, z powołaniem się na źródło.

Treści zawarte w niniejszej publikacji mają charakter wyłącznie informacyjny i edukacyjny. Publikacja została przygotowana z zachowaniem najwyższej staranności oraz z wykorzystaniem wysokich kwalifikacji, wiedzy i doświadczenia autorów oraz konsultantów. Niemniej jednak zawiera ona ogólne wskazówki i nie powinna być traktowana jako indywidualna porada prawna, finansowa, medyczna ani żadna inna forma profesjonalnej konsultacji.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za decyzje podjęte na podstawie informacji zawartych w tej publikacji. W przypadku potrzeby uzyskania specjalistycznej porady zaleca się konsultację z odpowiednim ekspertem lub specjalistą w danej dziedzinie.

Spis treści

Czynniki rakotwórcze, mutagenne, reprotoksyczne – wybrane zagadnienia organizacji pracy 6

Środowisko pracy 7

Przepisy regulujące organizację pracy 8

Definicje podstawowych pojęć 10

Badania oraz pomiary 13

Urządzenia pomiarowe 14

Przekazywanie informacji służbom medycznym 16

Stosowanie systemów zamkniętych 17

Niezbędne środki techniczne oraz organizacyjne 18

Ograniczanie do minimum 18

Środki ochrony zbiorowej w pierwszej kolejności 19

Określenie planu działania w nagłych przypadkach i przechowywanie 19

Postępowanie z odpadami 19

Rejestr prac 20

Rejestr pracowników 22

Udostępnianie rejestrów 23

Obowiązki pracodawcy wobec pracowników 24

Szkolenia specjalistyczne 25

Współudział pracowników 26

Okresowe przekazywanie informacji organom zewnętrznym 27

Organizacja pracy pod kontrolą PIP 28

Podstawa prawna: 31

Czynniki rakotwórcze, mutagenne, reprotoksyczne – wybrane zagadnienia organizacji pracy

Czy Twoja firma jest przygotowana na pracę z czynnikami rakotwórczymi, mutagennymi i reprotoksycznymi? W wielu zakładach takie zagrożenia są codziennością. Wciąż jednak się zdarza, że obowiązki pracodawcy są traktowane zbyt ogólnie albo odkładane na później. Brak właściwej organizacji pracy, nieaktualne pomiary czy źle prowadzone rejestry mogą oznaczać realne ryzyko dla zdrowia pracowników, a także poważne konsekwencje podczas kontroli. Problem w tym, że przepisy są rozbudowane, a ich praktyczne zastosowanie nie zawsze jest oczywiste. Do tego dochodzą nowe wymagania i rosnąca aktywność organów kontrolnych, które w 2026 roku szczególnie skupiają się na tym obszarze. W artykule pokazujemy krok po kroku, jak podejść do organizacji pracy w takich warunkach, jakie działania są obowiązkowe i na co zwrócić uwagę, żeby uniknąć błędów. Sprawdź, czy Twoje działania są zgodne z przepisami i odpowiednio zabezpieczają pracowników.

Zarówno pracownik, jak również osoba zatrudniona na podstawie elastycznych form zatrudnienia, takich jak umowa o dzieło czy umowa zlecenia, powinni świadczyć swoje obowiązki w warunkach zapewniających bezpieczne i higieniczne wykonywanie pracy. Mimo że kwestia bezpieczeństwa została wyeksponowana w przepisie art. 15 Kodeksu pracy względem pracowników, to należy pamiętać, że podmiot zatrudniający powinien zapewnić należyty poziom ochrony zdrowia i życia każdemu, kto świadczy pracę na jego rzecz (wynika to jednoznacznie z przepisu art. 304 kp).

Konkretyzacją zasady zapewnienia pracownikom bezpiecznych warunków pracy jest przepis art. 207 kp, z którego wynika, że pracodawca ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie. Jest ponadto zobowiązany

chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. Jednak nawet powyższa, bardziej szczegółowa regulacja nie wyczerpuje wszystkich obowiązków pracodawcy. Należy bowiem pamiętać, że każda praca w zależności od miejsca wykonywania oraz zakresu czynności realizowana jest w określonych warunkach środowiska pracy – to one w dużej części determinują właściwą organizację procesów pracy, w tym stosowanie odpowiednich rozwiązań profilaktycznych minimalizujących ryzyko wystąpienia negatywnych następstw związanych z pracą.

Środowisko pracy

Z rozporządzenia ministra pracy i polityki socjalnej z 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy wynika, że pod pojęciem *środowiska pracy* rozumie się warunki środowiska materialnego (określonego czynnikami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi), w którym odbywa się proces pracy.

Środowisko pracy, które się charakteryzuje tymi czynnikami, to nie tylko przestrzenie zamknięte, w których pracodawca organizuje procesy pracy (budynki, pomieszczenia pracy), ale również otwarta przestrzeń, gdzie środowisko pracy w dużej części będzie zależne od środowiska naturalnego (w którym również mają prawo wystąpić wspomniane czynniki fizyczne, chemiczne oraz biologiczne i często też występują).

Warto pamiętać, że dodatkowa klasyfikacja czynników występujących w środowisku pracy wyróżnia czynniki niebezpieczne, szkodliwe i uciążliwe:

- **czynniki niebezpieczne** – czynniki, których oddziaływanie może prowadzić do urazu lub innego istotnego, natychmiastowego pogorszenia stanu zdrowia człowieka bądź śmierci;
- **czynniki szkodliwe** – czynniki, których oddziaływanie może prowadzić do pogorszenia stanu zdrowia człowieka;
- **czynniki uciążliwe** – czynniki niestanowiące zagrożenia dla życia lub zdrowia człowieka, lecz utrudniające pracę lub przyczyniające się w inny istotny sposób do obniżenia jego zdolności do wykonywania pracy lub innej działalności bądź wpływające na zmniejszenie wydajności.

Wśród czynników środowiska pracy można wyróżnić takie, które mają charakter szczególny (czynniki chemiczne, jak również czynniki o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym). Powyższe czynniki uregulowane są w ramach czynników oraz procesów pracy, które stwarzają szczególne zagrożenie dla zdrowia lub życia. Oznacza to, że organizacja pracy osób zatrudnionych w środowisku pracy, w którym występują takie czynniki, nie może polegać wyłącznie na stosowaniu przepisów wspólnych dla wszystkich pracowników – Kodeksu pracy oraz rozporządzenia w sprawie ogólnych przepisów bhp.

Przepisy regulujące organizację pracy

Kodeks pracy w przepisie art. 222 wskazuje, że w razie zatrudniania pracownika w warunkach narażenia na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym, pracodawca zastępuje te substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne mniej szkodliwymi dla zdrowia lub stosuje inne dostępne środki ograniczające stopień tego narażenia, przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. Kodeks pracy wskazuje ponadto, że pracodawca rejestruje wszystkie rodzaje prac w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym, a także prowadzi rejestr pracowników zatrudnionych przy tych pracach.

Rozporządzenie ministra zdrowia z 26 lipca 2024 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy reguluje:

- wykaz substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym i sposób ich rejestrowania;
- sposób prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym;
- sposób prowadzenia rejestru pracowników zatrudnionych przy pracach, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub

procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym;

- wzory dokumentów dotyczących poziomu narażenia pracowników na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym oraz sposób przechowywania i przekazywania tych dokumentów do podmiotów właściwych do rozpoznawania lub stwierdzania chorób zawodowych;
- szczegółowe warunki ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym;
- warunki i sposób monitorowania stanu zdrowia pracowników zatrudnionych przy pracach, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym.